

РЕЦЕНЗИЯ

от доц.д-р Бойка Донева

на дисертационен труд за присъждане образователната и научна степен „Доктор“

по научната специалност „Изкуствознание и изобразителни изкуства“

Автор: Огнян Неделчев Христов

Тема: „Композиция и пластичен език в творчеството на Любомир Далчев“

Катедра „Изкуствознание“, НХА

Огнян Христов е посветил своето изследване на два основни елемента: композиция и пластически език, от формалния анализ на творчеството на Любомир Далчев. В самото формулиране на подобна теза се съдържат и отправните точки към нейното проблематизиране в полето на новата българска скулптура. Въпреки, че изкуството на Любомир Далчев е било обект на множество критически рефлексии във времето, очевидно оригиналните му пластически решения са способни да провокират изследователския интерес и днес. Не е без значение и фактът, че Огнян Христов сам е талантив млад скулптор, способен да подложи на анализ именно професионалните аспекти на това творчество и да ги интерпретира от позицията на днешния ден.

При общ обем от 420 страници, дисертацията е структурирана в осем части – Увод, Биография, Композиция и пластичен език, Анализ, Изводи, Заключение, Научни приноси и Библиография. Текстът е допълнен от две изключително обемни Приложения. **Приложение 1** съдържа 1223 цветни и черно-бели изображения и компютърна възстановка (визуализация) на паметника „Битката при Клокотница“, разделени на пет части, симултантни на линеарния принцип на изследователско проследяване на основната теза. **Приложение 2**, в обем от 200 страници, включва 13 интервюта; архивни документи; музейни справки; списъци с отличията и наградите на проф. Далчев; на членствата му в

различни организации; на изложби; на притежания от негови произведения; на творби, както и поредица от селектирани текстове (публикации от периодичния печат).

Още от структурирането на труда става ясно, че авторът е извършил впечатляващо по обем проучване и борави с огромен брой от информационни единици. Така на практика само Приложение 2, надхвърля стандартния мащаб на един дисертационен труд и донякъде променя баланса на текстовите части и съотношението на оригиналното изследване към приведените литературни източници и справочна част. Наред с това, бих препоръчала коректно номериране на отделните глави и прецизиране на техните формулировки, с оглед на по-добрата навигация в текста.

В **Увода** по класическа схема са поставени мотивацията, целта и задачите на труда, постулиран е неговият изследователски потенциал и категориални понятия спрямо периметъра на настоящата дисертация. Впечатление прави обширния историографски преглед на съществуващата специализирана литература, в релация с изведените в приложенията текстове и интервюта. Логиката на текста се нарушава в известна степен от автореферирането на структурата, проблематиката и изводите на труда, чието място е по-скоро в Автореферата, отколкото в уводната част на проучването.

Първа глава: Биография, има монографичен характер и е изградена на класически линейно-хронологически принцип. В опит за проследяване на разнородните процеси в житейската и творческа история на Далчев, Огнян Христов показва задълбочено разбиране за своеобразието на житейските, социалните и чисто художествените фактори, в резултат на което живо се очертава интелектуално и психологически достоверният портрет на анализирания автор и явления. Като стадиални опорни точки на развитие логично са посочени значението на средата, образованието, културните контакти и въздействия, част от професионалния и духовен актив на автора. Наред с това, докторантът прави редица категориални оценки и лично аргументирани наблюдения, които впечатляват с широтата на изследователския интерес.

Глава Втора – “Композиция и пластичен език”, в същност е посветена по-скоро на постулирането на работните понятия и тези. Поставени са и някои въпроси от чисто

методологично естество, като своя принос докторантът вижда в съвместяването на обективността на общите постановки със субективните за Л. Далчев представи, относно понятията „композиция“ и „пластичност“.

В работна теза на изследването се превръща твърдението за съществуването на “три основни вида скулптурни композиции – фронтална, обемна и пространствена“. Доколкото тези термини са основни за анализа в следващите глави, приемам тази понятийна конструкция с известни уговорки. В теоретичното поле, принципите за квалификация обичайно проследяват еднородни характеристики. В този смисъл, понятията „фронтална“ и „обемна“ не принадлежат на един и същи клас, докато „обемна“ и „пространствена“ биха могли да работят като синоними. Все пак приемам, че произлизащото от текста дублиране на термините „фронтална“ с „фасадна“ (по отношение на монументално-декоративната скулптура) изяснява донякъде ситуацията. Известни резерви буди и твърдението за „пластичността“ като „основна характеристика на формата, изразяваща вътрешния смисъл, предназначението, функцията, определяща външния вид и връзката със заобикалящия свят“

Третата глава на настоящия труд е озаглавена „Анализ“ и е определена от автора като част с „практичен характер“, въпреки че по същество става дума за линейно проследяване на творческите постижения на Далчев в широката хронологическа и проблемна рамка от 1945-2002 г., с акцент върху периода на най-голяма творческа активност (1933-1979). Текстът разглежда постъпателната хронология на „включването“ на автора в сложната артистична атмосфера на променящи се естетически възгледи и йерархия. Анализирани са значими произведения в сферата на монументалната и кавалетната скулптура, осмислени са характерни особености при тяхната реализация и са определени иновативните творчески похвати и елементи. След хронологично подредения анализ е направен сравнителен и съпоставителен такъв, който има за цел да изследва етапите на авторовата еволюция. Огнян Христов е организиран интерпретативните си наблюдения в три основни раздела: Теми, сюжети и персонажи; Композиция и Пластичност.

В **Четвърта глава** са обобщени тенденциите в цялостното творчество на Любомир Далчев и са формулирани изводите, произлезли от анализите по поставените проблеми в предходните глави.

В **Заклучението** (оформено като пета глава на труда), се обобщават резултатите от изследването, като авторът се опира върху направените до момента в изследването, констатации.

В опит за една цялостна оценка на труда искам да отбележа, че Огнян Христов поставя редица важни въпроси от теоретичен порядък, чиито смисъл се съдържа в диалогизирането на процесите от позицията на днешния ден. Именно чрез индивидуалната си „камера за наблюдение“, той демонстрира разбиране за динамиката на лидиращите идеи на художественото пространство и за съответната им рецепция върху творчеството на Далчев. Положителна оценка заслужава комплексният метод при разглеждане на факторите, оказали формиращо въздействие, както върху художествените идеи на автора, така и върху постъпателната еволюция на художествените измерения на периода. В тази широка хронологична и проблемна координатна система, Огнян Христов е успял да разгледа многобройни явления върху най-общата основа, да степенува различните фактори на въздействие, като диференцира отражението им според тяхната роля, сила и характер. Умелото засичане на конкретни примери с общи разсъждения спомага за проблематизиране на изследователските тези в плоскостта на културния контекст и като рецепция върху избрания материал. Балансът в разпределението на творбите също е добре е намерен – във всяка част се привеждат и анализират произведения, които защитават различни артистични линии и в този смисъл имат пунктуално значение. Изследването демонстрира широк кръгзор, позоваване на културните и исторически процеси и ясно изведен професионален подход. В него са изказани и аргументирани редица собствени, квалифицирани наблюдения, които имат своя приносен характер.

Особено ценен източник на информация са събраните интервюта и литература, които разширяват гледните точки на дебата в широката историческа амплитуда до наши дни. Така в научно обръщение е въведен голям информационен масив, както и малко известни публикации за творчеството на Л. Далчев и за неосъществените му проекти. Позоваването

на тези източници, наред с интервютата, интегрира в текста още един значим изследователски план и спомага за реконструирането на културния профил на автора и на периода като цяло.

Научният апарат на изследването обаче, показва известно отклонение от стандарта. В текста почти отсъстват позоваванията на използваната литература, които да направят „видим“ пътя на изследването и които по дефиниция, представляват неразделна част от всяко научно съчинение. Наред с това, именно в бележките към всяка глава са изнесени мащабни цитатни масиви, които не само, че излизат извън процентно допустимата норма, но и сериозно превалират в общия обем на труда.

Авторефератът към дисертацията напълно отговаря на изискванията, относно резюмирането на основния текст и самооценъчното извеждане на неговия приносен характер.

В заключение считам, че представеният труд представлява оригинално изследване, което независимо от направените критически бележки, формално отговаря на дисертабилните изисквания. По тази причина препоръчвам на Научното жури да присъди на Огнян Христов образователната и научна степен “доктор” по научната специалност 8.2. Изкуствознание и изобразително изкуство.

доц.д-р Бойка Донева